

Omek

Slágh 5785

2025. június 19.

Igazak sírjainál – vajon érdemes az imáért zárandokolni?

Ha képpel kellene kifejeznünk azt, hogy hogyan látják a zsidó vallást a kívülállók, akkor az egyik befutó lehetne *cádikok* [igaz emberek] sírjai, melyeket vallásos zárandokok tömegei látogatnak.

Sokszor akár kontinenseken keresztül is képesek utazni – akár Izrael földjét is elhagyva! – azért, hogy meglátogassák azt a helyet, ahol a *cádik* sírja van.

Gyakran azért, mert az életük egy olyan pontra jutott, amikor már úgy érzik, hogy nincsen tovább, kilátástalanná vált a helyzetük. Már mindent megpróbáltak, és az ő imáik valahogyan nem képesek meghozni a várva várt eredményt.

Ugyanakkor olyanok is vannak, akik megkérdőjelezzik ezt a szokást. **Azt mondják, hogy nem emberhez kell imádkoznunk, hanem az Örökkévalóhoz – pláne nem halotthoz.**

Ha pedig nemcsak érzelmi alapon akarjuk a kérdést vizsgálni, hanem a Tóra szemüvegén keresztül is, akkor azt is meg kell kérdeznünk, hogy a tórai és rabbinikus irodalomban hol találhatjuk meg a nyomát a szokásnak, mikor alakulhatott ki?

Erre a kérdésre az egyik klasszikus választ éppen a mostani hetiszakaszunkban találhatjuk. Amikor a Tóra leírja a 12 kém történetét, akiket Mózes bízott meg a Szentföld felkutatásával, közülük tízen rossz hírekkel tértek vissza, és csak kettő volt, aki

IV. évfolyam, 33. szám

IMPRESSZUM

Az *omek* szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: 1084 Budapest, Scheiber Sándor u. 2.

Felelős kiadó-szerkesztő:

Szántó-Várnagy Binjomin

Lapterv: Novák Tamás

Borítókép: Smil Szabó

Terjesztés: Vida Ákos

Megjelenik 150 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

EVERGENS
RECLAIM YOUR BIRTHRIGHT

képes volt hű maradni küldetéséhez: Kálév és Jehosúa.

Jehosúaért maga Mózes imádkozott. Ugyanis számos korábbi alkalommal Jehosúa volt az, aki Mózes mintegy szolgálta, tehát igen közeli volt a személyes kapcsolatuk.

„És nevezte Mózes Hoséá bin Nunt úgy, hogy Jehosúa.” (Mózes 4., 13:16)

Rási megmagyarázza, hogy ez volt mintegy az imája: azt mondta, hogy az Örökkévaló mentse meg őt a kémek rossz tanácsától¹. Néhány mondattal később olvashatunk a kémek útjáról:

„**Felmentek** a Negevbe és **elment** Chevronig. Ott volt Áchimán, Sésáj és Tálmáj, az Ánák [óriások] szülöttei.” (13:22)

Bölcseinknek feltűnik, hogy Chevronig látszólag nem ment el mind a 12 kém, csak egy közülük. Azt mondják, hogy ez volt Kálév:

„Úgy kellett volna írni, hogy **'elmentek'**. Rává mondja: innen tanuljuk, hogy Kálév elvált a többi kém tanácsától, és elment, hogy leboruljon az ősatyák sírjánál.

Azt mondta nekik: atyáim! **KérjeteK rám irgalmat**, hogy megmenekülhessek a kémek tanácsától!” (Szo²á 34b)

Eszerint mindkét kém megmenekülésének a forrása az ima volt. De más közös vonást is ta-

lálhatunk: egyik imában sem közvetlenül fordul az imádkozó a Teremtőhöz: Jehosúa esetén Mózes jár közben érte, Kálév esetén pedig az ősatyák. Természetesen nem ez a tipikus ima, amit a Tórában találunk.

Ennek talán az lehet a magyarázata, hogy a többi tíz kém erejét, a társaság rossz hatását kellett ellensúlyozniuk. Az egyén, a kevés állt a sokasággalszemben. Erre pedig a leghelyesebb válasz az, ha elismerik azt, hogy önmagukban, egyénként erőtleneK, és más segítségére van szükségük².

Lényeges részlet ebben a talmudi magyarázatban az, hogy Kálév azt kérte, hogy az ősatyák „kérjék az irgalmat” – azaz ők maguk imádkozzanak a Teremtőhöz Kálév helyett. Nem azt írja, hogy Kálév kérte az Örökkévaló segítségét az ősatyák érdemében. Ezt azért is fontos hangsúlyozni, mert a Misna Berurában ezt találjuk³:

„Mivel a temető a cádikok nyughelye, és ott az ima jobban elfogadtatik. Azonban ne a halottakhoz forduljon, hanem kérjen a Teremtőtől, Áldassék, hogy ő adjon neki irgalmat a cádikok érdemében.” (681:27)

Számomra ez a magyarázat igencsak problémásnak látszik, mivel figyelmen kívül hagyja a kiterjedt korábbi halachikus tárgyalást⁴. Az ima az ember kérése, amit az Örökkévalóhoz irányít. A tórai források azonban lehetővé teszik, hogy egyik ember megkérje a másikat az imára, akár akkor is, ha már elhagyta ezt a világot.

HALACHA

ÉgszínkéK rojtok – a cicit és a techélet

A *cicit*, vagyis szemléllőrojt egyike a Tóra legkülönlegesebb parancsolatainak. Akárcsak a kipa, ez is a ruházatunkon tanúskodik zsidóságunk-

ról. Ellentétben viszont a kipával, a *cicit* tórai eredetű. Éppen a mostani hetiszakaszban olvassunk róla:

¹ Ez a magyarázat csak héber nyelven értelmezhető, a יהושע név tagolásával: יה-הושע, azaz az Örökkévaló (akit Négybetűs Nevének első két betűjével is szoktunk említeni) mentsen meg.

² Az is egy lehetséges magyarázat, hogy nem jó úgy gondolkodni másokról, hogy ők rosszak, én pedig jó vagyok. Ők azonban akaratuKon kívül is ebbe a szituációba kényszerültek. Ezt a negatív gondolatot pedig nagyszerűen ellensúlyozza az, hogy magát a

megmenekülésüket is egy másik ember okozza az ő számukra, nem pedig ők maguknak.

³ A kérdés annak kapcsán merül fel, hogy a Remo említi, hogy a Ros Hásáná előtti napon szokás meglátogatni a temetőt, és ott hosszasan fohászkodni (OC 581:4).

⁴ Lásd még Mózes 1., 48:7 és Rási magyarázata ott, Toszfot Szotá 34b DH ávotáj, Táánit 16b és Berácho²t 18a alapján.

„Beszélj Izrael fiaihoz, és mondd meg nekik, hogy készítsenek maguknak cicitet ruháik sarkaira, és tegyenek a sarok rojtjaira égszínkék [techélet] fonalat” (Mózes 4., 15:37)

Technikailag nem kötelező a micva, hiszen a négy sarkú ruhánk sarkaira kell a rojtokat kötnünk. Ellentétben a régi korok embereivel, a mi ruhatárunknak nem része az ilyesmi. Így aki sem négy sarkú ruhát, sem cicitet nem visel, elvileg nem követ el bűnt.

A gyakorlatban azonban ez egy olyan egyszerű micvelehetőség, amit kár lenne kihagyni.

Különösen akkor, ha szeretjük a Teremtőt, az Ő Tóráját, és megtiszteltetésnek érezzük azt, hogy az Ő jeleit hordhatjuk magunkon egész nap (ld. még *Sulchán Áruh* OC 24:1).

Ennek illusztrációjára a Talmud leír egy történetet, melyben egy rabbi egy angyallal beszél erről a témáról:

„Egy angyal megtalálta Rav Ketinát, aki rojtoktól mentes ruhát viselt. Azt mondta neki: Ketiná, Ketiná, ha nyáron szedinát, télen szárbelát⁵ viselsz, akkor mi lesz a cicittel?

Azt kérdezte tőle: vajon a tevőleges micva miatt is büntettek [ti, angyalok]? Azt felelte: a harag idejében⁶ büntetünk.” (Menáhot 41a)

A történet szerint amikor a vilnai Gáon a halálos ágyán feküdt, sírt, és megfogta a cicitjeit. Azt mondta: milyen kár, egy ilyen jó világot itt hagyni, ahol ilyen kis összegért micvához lehet jutni [amennyibe egy cicit kerül]!

Valóban, egy egyszerűbb *tálit kátán*, azaz négy-szögletű, rojttal ellátott ruha, amit az ingünk alatt hordhatunk, már 3-4000 Ft-ért is beszerezhető. Ha azonban égszínkék [techélet] fonalat is szeretnénk a rojtokra, akkor már 20,000 Ft körül kezdődnek az árak.

De mi is pontosan az a techélet? És kötelező-e hordani?

Ahogy a fenti idézetből kiderült, a *techélet* – égszínkék fonalat a Tóra éppúgy említi, ahogyan a cicitet magát is. Az is közös bennük, hogy ennek ellenére egyik sem nevezhető abszolút kötelezettségnek – noha teljesen különböző okok miatt.

A Talmud számos helyéből világosan kiderül, hogy az akkor élt rabbik még mind hordták a *techéletet*. Valamikor i. sz. 500 és 750 között azonban a festék gyártása ellehetetlenült – a történelmi feltételezések szerint az arab hódítások és azzal járó háborúk következményeként.

Ezt követően egészen a XIX. századig kellett *techélet* nélkül élni, amikor a Radziner Rebbe (Gerson Chanoch Leiner, 1839-1890, Lengyelország) úttörő kutatásokat folytatott a *techélet* újbóli felfedezésének és használatba vételének céljából.

Az általa talált állatról végül bebizonyosodott, hogy nem lehet a Talmud által leírt *chilázon*, melyből a *techéletet* kinyerjük. Lelkesedése és mozgalma azonban olyan folyamatot indított útjára, mely végül újabb „jelölt” megtalálásához – és számos izgalmas, tórai elemzéshez vezetett. Ez már a Talmudban leírt kritériumok meggyőző részét teljesíti.

Azt már a Misna leírja, hogy a „*techélet hiánya nem érvényteleníti a fehér rojtokat*” (Menáhot 4:1), így aki a *techéletet* nem viseli, a rojtjai érvényesek maradnak.

Másrészt azonban mivel mind a Tóra, mind a Talmud különösen hangsúlyozza a micva jelentőségét, ezért igencsak helyesnek tűnik, ha valaki magára vállalja a teljesítését és az azzal járó anyagi áldozatot.

5 A talmudi korban használatos olyan ruhadarabok nevei, melyek nem rendelkeznek négy sarokkal.

6 Talán különleges aktualitása van ennek a témának most, amikor a nemzetközi helyzet különösen kiélezett. Aligha találhatunk napjainkban olyan időt, amire a „harag ideje” kifejezés pontosabban illeszkedik.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 19:04 és 20:26 között.

Szombat kimenetele: 21:48. Idén a legkésőbb – *nyári napforduló*!

A zsinagógában **péntek este** 18:00-tól tanulás, majd minche. 18:30-tól Kábálát Sábát.

Szombat reggel 8:30-tól tanulás, 9:00-tól reggeli ima és Tóraolvasás.

A **péntek esti kiduson** *Papp Richárd* kulturális antropológus lesz a vendégünk.

Köszönjük a múlt heti beszélgetést *Rákócza Richárd* írónak!

A *Smá Jisráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 8:45-ig.

Hétfő és csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Kedd és szerda reggel 7:30-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában*.

Szerda reggel (*június 25-én*) az ima után: **nyári kumsitz!** Reggeli, tanulás, zenélés, együttlét.

Gyertek, mert idén már nem sok ilyen lesz (legfeljebb Elul hónapban)!

Jövő csütörtökön és pénteken (*június 26-27-én*): **Támuz hónap újholdja.**

A hónap jellege¹ a zsidó hagyományban: *látás*.

Molád (újhold pontos ideje): június 25-én szerda éjszaka 21:58 + 13 ⅓ másodperc (4 *chálákim*).

Szombat reggeli imák a Bét Jehuda zsinagógában június hónapban:

Június 7-én, *Nászo* szombatján és
Június 21-én, *Slách* szombatján (**ezen a héten!**) 9:00-kor.

Közkívánatra: a szavazók 60%-ának kérésére az OMEK magazin a jövőben is
A4-es méretben jelenik meg. *Köszönet mindenkinek, aki szavazott!*

Sábát sálom! Gut sábesz!

Az OMEK MAGAZIN IV. évfolyam 33. számát

Vadász Magda adományozta férje, közösségünk egykori elnöke

Gávriel ben Jáákov Cháim

Vadász Gábor áldott emlékére,
akinek jövő kedden (24-én) lesz a 10. jorcájtja.

Legyen a tanulásunk, inspirációnk a lelke felemelkedésére!

⁴ A *Széfér Jecirá*, az egyik legkorábbi hagyományos kabbalisztikus szöveg, mely az 5. fejezetében a 12 hónapot az ember 12 képességének felelteti meg (beszéd, gondolat, járás, látás, hallás, cselekvés, együttlét, szaglás, alvás, izgatottság, ízlelés, nevetés).